

BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARINI DARSLARDA KREATIVLIGINI SHAKLLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

10.24412/2181-1784-2021-10-1042-1047

Abduhalimova Yulduz Normurod qizi

Termiz davlat universiteti magistri

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kreativligi, innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi, ta‘limning mazmuni, boshlang‘ich sinf o‘qituvchisiga qo‘yiladigan talablar va dars jarayonida o‘qituvchining darsga kreativ yondashuvi, o‘quvchilar bilan birgalikdagi hamkorligining o‘ziga xos jihatlari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: kreativlik, boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi, dars, pedagogika, ta‘lim, darsning mazmuni, ijodkorlik, intellekt.

АННОТОЦИЯ

В статье описаны творчество учителей начальных классов, эффективность использования инновационных педагогических технологий, содержание обучения, требования к учителям начальных классов и творческий подход учителя к уроку, взаимодействие с учениками.

Ключевые слова: творчество, учитель начальных классов, урок, педагогика, образование, содержание урока, творчество, интеллект.

ABSTRACT

The article describes the creativity of primary school teachers, the effectiveness of the use of innovative pedagogical technologies, the content of teaching, the requirements for primary school teachers and the teacher's creative approach to the lesson, interaction with students.

Keywords: creativity, primary school teacher, lesson, pedagogy, education, lesson content, creativity, intelligence.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasining rivojlangan davlatlar qatorida taraqqiyot sari yuz tutishi bugungi kun o‘quvchisi oldiga yangi talablarni qo‘ymoqda. Endilikda u faqatgina maktab darslari materiallarini o‘qib o‘rganuvchi emas, balki o‘zi ijodiy izlanib, yangi va zamonaviy axborotlarni egallab, bilimlar cho‘qqisiga yetishi hamda jahon minbarlarida boshqa rivojlangan davlat bolalari bilan to‘la raqobatga

kirisha oladigan shaxs sifatida shakllanishi talab etilmoqda [1-4]. Bu esa pedagogika fani oldiga bolalarda bilim olish va insoniy fazilatlarni va madaniyat unsurlarini o`zlashtirish kabi muhim va dolzarb muammoni qo`ymoqda.

O`quvchi-yoshlarni bilimdon va ma`nan yetuk insonlar sifatida shakllantirishda ularning fanga, ta`lim olishga, bilim egallashga bo`lgan ichki psixologik yo`nalishni shakllantirishda pedagog-tarbiyachilarning tutgan o`rni alohida. Aynan o`qituvchi bolalar uchun andoza sifatida namoyon bo`ladi. Ayniqsa, boshlang`ich sinflarda birinchi muallim o`quvchi yoshlar uchun ulug` zot sifatida gavdalanadi va bolalar uchun andoza bo`ladi. Shunday ekan, boshlang`ich sinf o`qituvchilarining kreativligi, harakatchanligi, bolalarni tushuna bilishi, kommunikativ va pertseptiv (bolani tushuna olish) qobiliyatlari bilan bir qatorda muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki boshlang`ich sinf o`quvchilarida harakatchanlik, qiziquvchanlik hamda bilishga bo`lgan ishtiyoq kuchli bo`lishi psixolog olimlar tomonidan ilmiy jihatdan asoslangan. Faqatgina bunday qiziqish va ishtiyoqlarni ijobiy tomonga yo`naltirish talab etiladi. Buning uchun esa boshlang`ich sinf o`qituvchilaridan yanada ko`proq izlanishni, ijodkorlikni va novatorlikni talab etadi [5-9].

O`qituvchilarning kreativlik faoliyati masalasi ilmiy jihatdan pedagogik olimlar tomonidan o`rganilgan bo`lib, shular orasida boshlang`ich sinf o`qituvchilarining kreativlik faoliyat yuritishi asosiy masalalardan biri hisoblanadi. Shu jumladan,, kreativlik – bu muhim ahamiyatga ega bo`lgan pedagogik muammo bo`lib, bu borada izlanishlar bugungi kun talabidir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ta`limning zamonaviy globallashuv va axborotlashuv sharoitida o`qituvchining ijodkorlik faoliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda ta`lim-tarbiya sohasiga kirib kelayotgan innovatsion yangiliklar pedagogika faniga yangi tushunchalarni ham olib kirmoqda. Shunday tushunchalarning biri «kreativlik» tushunchasidir. Bu tushuncha ko`proq psixologiya fanida kengroq rivojlangan. Ammo, pedagogika fani bu tushunchaning mazmun va ma`nosini tadqiq etishni talab etadi. «Kreativlik» tushunchasi «ijod» tushunchasi bilan bog`liq. Shaxsning ijodkorlik imkoniyatlarini tadqiq etishga bo`lgan ijtimoiy buyurtma kreativlik muammosining alohida muhimligini belgilaydi.

Shaxsiy ijodkorlikning dinamik (rivojlanib, o`sib boruvchi) tasniflanishi kreativlik va uning asosiy qirralarida aks etadi. Biroq, kreativlik psixologiya va pedagogika fanlarining belgilangan ilmiy kategoriyasi bo`lsa-da, «kreativlik» tushunchasi tegishli lug`atlarda munosib differentsiyasini topmagan va ijod psixologiyasida yetarlicha aniqlanmagan. O`nlab ilmiy ishlarda ilmiy ijodkorlikning

u yoki bu qirralariga turlicha yondashib, har xil darajada qamrab olinayotganligiga qaramasdan, hozirgacha na muammoning o'ziga va na unga taalluqli bo'lgan amaliy savollarga nisbatan yagona to'xtam mavjud emas. Hozirda, rivojlanishning zamonaviy bosqichida, mazkur an'analari inson faktorining hal qiluvchi o'rnini belgilamoqda [10-14]. Bu faktorning fenomenologiyasida ijodkorlik uning belgilangan asosini tashkil etadi. Ijodkorlik inson fenomenining namoyon bo'ladigan yuksak ko'rinishi bo'lishiga qaramasdan, u eng kam o'rganilgan soha bo'lib, tabiiy qonuniyat sifatida qaraladi. Gap shundaki, ijod jarayonining tabiatidagi tasodifanlik, kutilmaganlik avvalboshdanoq uning zamonaviy ilmiy metodlarda o'rganish imkoniyatini chegaraladi.

Zamonaviy fan imkoniyatlari ijodkorlik tabiatining mavjud dalillar va savollarni to'liq qoniqtiradigan universal tushuntirish imkoniyatiga ega emas.

1. Kreativlik – bu insonning butun hayoti davomidagi sifatleri majmuidir.
2. Kreativlik – bu insonning o'ziga topshirilgan muayyan topshiriq va vazifalarni bajarish usulidir.
3. Kreativlik – bu intellekt (aql) ning maxsulidir.
4. Kreativlik – bu insonga xudo tomonidan berilgan qobiliyat, kashfiyotlardir.
5. Kreativlik – bu ijodiy faoliyatdir.
6. Kreativlik – bu ijodkor insonlarning ma'naviy-axloqiy va ijtimoiy adaptatsiyalanishidir.
7. Kreativlik – bu madaniyat bilan uzviy bog'liq bo'lgan kategoriyadir.

Yuqoridagi fikrlarni umumlashtirgan holda kreativlik - shaxsni rivojlantiruvchi kategoriya sifatida inson ma'naviyatining ajralmas qismi bo'lib, shaxsni o'z-o'zini rivojlantirish omili, shaxsiy jonbozlikning asosi, shaxs ega bo'lgan bilimlarning ko'pqirrali ekanligida emas, balki yangi g'oyalarga intilishda va o'rnatilgan stereotiplarni yangilik yaratish jarayonini isloh qilish va o'zgartirishda, hayotiy muammolarni echish jarayonida kutilmagan va noodatiy qarorlar chiqarishda namoyon bo'ladi, degan xulosaga keldik. O'qituvchining kreativlik faoliyati dastavvalo pedagogik maxorat bilan bog'liq.

Kreativlik - shaxsni rivojlantiruvchi kategoriya sifatida inson ma'naviyatining ajralmas qismi bo'lib, shaxsni o'z-o'zini rivojlantirish omili, shaxsiy jonbozlikning asosi, shaxs ega bo'lgan bilimlarning ko'pqirrali ekanligida emas, balki yangi g'oyalarga intilishda va o'rnatilgan stereotiplarni yangilik yaratish jarayonini isloh qilish va o'zgartirishda, hayotiy muammolarni yechish jarayonida kutilmagan va noodatiy qarorlar chiqarishda namoyon bo'ladi [15-20]. Shu bilan bir qatorda filologiya fanlari doktori M.Ayimbetov ham o'qituvchilarning pedagogik mahoratiga

doir o'z fikrlarini bayon etish bilan bir qatorda pedagogning shaxsiy va kasbiy faoliyati masalalariga to'xtab o'tgan. Olim «kreativlik» yoki «ijodkor» tushunchalarini bevosita qo'llanmagan bo'lsalar ham ijodkor o'qituvchining sifat ko'rsatkichlarini yoritib berishga doir fikrlarini bayon etgan. Olim mahoratli zamonaviy o'qituvchining strukturaviy komponentlarini ko'rsatib bergan. Shu bilan bir qatorda olim bunday pedagoglarning oltita belgisini alohida e'tirof etgan. Bular:

1. Pedagogik jamoada katta obruga ega bo'lishi.
2. O'zlarini juda jiddiy tutishi va pedagogik taktga ega bo'lishi.
3. Darslarini oliy darajada tashkil etishi.
4. O'quvchilar bilan do'stona munosabatda bo'lish.
5. Murakkab vaziyatlarda o'zlarini tuta bilishi va pedagogik faoliyatini bir maromda olib borishi.
6. Pedagogik jamoada hamda mahallada katta ta'sir kuchiga ega bo'lishi

Biz, sanab o'tilgan sifatlarga o'qituvchining kreativlik faoliyatini ham qo'shimcha qilgan bo'lar edik. Negaki, o'qituvchilarning oliy darajada darslarni tashkil etishi o'z- o'zidan bo'ladigan holat emas, balki o'qituvchining izlanishlari, o'z sohasidagi yangiliklarni tajribalarida qo'llay olishi, o'quvchilarni «o'qitish» emas «o'qishga» o'ragatishiga doir qator faoliyatlar tizimi bilan bog'liqdir. O'qituvchining kreativ faoliyati pedagogik mahoratning mazmunida aks etar ekan, pedagogika fanida o'qituvchining pedagogik mahoratining modeli ishlab chiqilgan.

XULOSA

Har bir boshlang'ich sinf o'qituvchisi dars jarayonida o'z kreativligini namoyon qila olishi, boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijobiy taassurot uyg'ota olishi, darsga ijodkorona yondashuvi va turli xildagi zamonaviy metodlardan foydalanib darsni sifatli va mazmunli tarzda olib borishi hozirgi kunning eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanmoqda. Shunday ekan, har bir bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'z ustida tinmay ishlashi va kreativlik nima ekanligini anglashi va dars jarayoniga ijobiy qo'llashi zarur. Xulosa qilib aytganda, har bir o'qituvchi darsga kreativ yondashib darslarni olib borsa, har bir o'tilgan dars sermazzmun va o'quvchiga tushunarli holatda yakunlanadi.

REFERENCES

1. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – T. : TDPU, 2003.
2. Davletshin M.G. Shark mutafakkirlarining psixologik karashlari. Toshkent 1992 yil.

3. Ziyomuhamedov B., Abdullaeva Sh. Pedagogika. –T.: O`zbekiston milliy entsiklopediyasi, 2000. –127b.
4. Karimova V., Akramova F. Psixologiya. – T.: 2000
5. Jumaev A. Bo`lajak o`qituvchi shaxsining ijtimoiy faollik omillari. / «Xalq ta`limi» jurnali, 2006, № 6, -17-20-betlar.
6. Mavlanova R.A, Raxmonqulova N.X. Boshlang'ich ta'limda pedagogika, innovatsiya, integratsiya. -T., 2013.
7. Шаббазова, Д. Р. (2017). БОШЛАНҒИЧ СИНФДА ЎҚУВЧИЛАР ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА АФЗАЛЛИКЛАРИ. In Современные проблемы и перспективы развития педагогики и психологии (pp. 73-75).
8. Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna. (2021). PRIMARY EDUCATION TEACHER AND STUDENT TEACHING ACTIVITIES AND SYSTEM OF PERSONAL VALUES. European Scholar Journal, 2(7), 32-33. Retrieved from <https://scholarzest.com/index.php/esj/article/view/1056>
9. Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna. (2021). THE ROLE OF THE FAMILY IN THE FORMATION OF PERSONAL VALUE IN TEACHERS AND STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL. European Journal of Research Development and Sustainability, 2(10), 52-54. Retrieved from <https://scholarzest.com/index.php/ejrd/article/view/1374>
10. Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna. (2021). THE ROLE OF THE FAMILY IN THE FORMATION OF PERSONAL VALUE IN TEACHERS AND STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL. European Journal of Research Development and Sustainability, 2(10), 52-54. Retrieved from <https://scholarzest.com/index.php/ejrd/article/view/1374>
11. Шаббазова Дилфуза Рузикуловна (2020). Особенности развития творческой деятельности учащихся начальных классов. Вестник науки и образования, (10-2 (88)), 88-91.
12. Шаббазова, Д. Р. Влияние художественных произведений на развитии личности школьника / Д. Р. Шаббазова // Гуманитарный трактат. – 2018. – № 24. – С. 18-20.
13. Шаббазова, Д. Р. Развитие творческих способностей и индивидуальности подростка / Д. Р. Шаббазова // Приоритеты мировой науки: эксперимент и научная дискуссия : Сборник материалов Международной научно-практической конференции, Кемерово, 22 октября 2018 года. – Кемерово:

Общество с ограниченной ответственностью "Западно-Сибирский научный центр", 2018. – С. 121-124.

14. Шаббазова Дилфуза Рузикуловна (2020). Особенности развития творческой деятельности учащихся начальных классов. Вестник науки и образования, (10-2 (88)), 88-91.

15. Шаббазова, Д. Р. РАЗВИТИЕ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ЧЕРЕЗ ТВОРЧЕСКИЕ СПОСОБНОСТИ ЧЕЛОВЕКА. Редакционная коллегия: Главный редактор (учредитель) ИП Всяких Максим Владимирович, кандидат экономических наук, 91.

16. Шаббазова, Д. Р. (2018). ВЛИЯНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ НА РАЗВИТИИ ЛИЧНОСТИ ШКОЛЬНИКА. Гуманитарный трактат, (24), 18-20.

17. Шаббазова, Д. Р. (2018). АНАЛИЗ ФАКТОРОВ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ. Научные горизонты, (11-1), 350-355.

18. Zarnigor, B., & Ruzikulovna, S. D. (2019). VIEWS OF THE GREAT THINKERS OF THE EAST ABOUT EDUCATION AND PERFECTION OF HUMAN. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(12).

19. Zokirov, Javohir Gaybullo Ogli, & Xurramov, Rustam Sayfiddinovich (2021). FORMATION OF ETHNOPEDAGOGICAL VIEWS AMONG STUDENTS THROUGH THE STUDY OF THE LIFE AND WORK OF ALISHER NAVOI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1 (10), 339-343.

20. Саломов, А. А., & Хуррамов, Р. С. (2019). ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ. Интернаука, (41-1), 12-14